

УДК 330.33:338

Шестакова А. В.

4ksann@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1388-5824

к.е.н., доцент кафедри екології та географії,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ТУРИСТИЧНІ НАПРЯМКИ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО ТУРИЗМУ: МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ

Анотація. У статті розкрито особливості впровадження підходів реалізації стратегії сталого туризму через туристичні компанії та учасників сталого туризму. Висвітлено концепцію «Європейський зелений піонер розумного туризму», що є ініціативою ЄС та яка реалізується Європейською комісією в рамках реалізації стратегії сталого туризму. В її основі лежить визнання та нагородження менших туристичних напрямків, які успішно впровадили стратегії розвитку сталого туризму за допомогою практик зеленого переходу. Досліджуються сучасні ефективні рішення в сталому туризмі, що охоплюють створення можливостей для співпраці та нових партнерств та сприяють розвитку сталого туризму в напрямках, приносячи цінність національній економіці, планеті та людям. Визначено, що сталий туризм вимагає конструктивної співпраці всіх членів територіальної громади у прийнятті рішень, які впливають на довкілля. Розглянуто приклади європейських країн, які демонструють проекти сталого туризму на базі місцевих територіальних громад, зокрема включають принципи ресурсного збереження навколишнього середовища, підвищуючи обізнаність про важливість охорони природи в управлінні сталим туризмом. Виявлено, що стале управління туристичними напрямками передбачає впровадження стратегій мінімізації викидів вуглецю, зменшення відходів, збереження водних ресурсів та захисту середовищ існування дикої природи. Висвітлено найвагоміші напрями реалізації стратегії сталого туризму на основі міжнародних туристичних проектів. Досліджено, що сталий розвиток у туризмі охоплює цілісний підхід до підтримки територіальних громад, туристичних дестинацій та прибутковості, надаючи пріоритет збереженню культурної спадщини і навколишнього середовища. Визначено, що практика сталого туризму сприяє збереженню культурної спадщини місцевої громади, охороні навколишнього середовища та економічній стійкості регіону, що розширює можливості для малого бізнесу та створює рівні можливості працевлаштування, а також дозволяє підвищити соціальну інклюзивність населення.

Ключові слова: сталий туризм, туристичні напрямки, практичні ініціативи, розумний туризм, міжнародні практики.

Shestakova Anna

4ksann@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1388-5824

PhD, Associate Professor of the Department of Ecology and Geography,

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr

TOURISM DIRECTIONS IN THE IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE TOURISM STRATEGY: INTERNATIONAL PRACTICES

Abstract. The article reveals the features of implementing approaches to implementing a sustainable tourism strategy through tourism companies and sustainable tourism participants. The concept of the “European Green Pioneer of Smart Tourism” is highlighted, which is an EU initiative and is implemented by the European Commission within the framework of implementing a

© Шестакова А. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

sustainable tourism strategy. It is based on recognizing and rewarding smaller tourist destinations that have successfully implemented sustainable tourism development strategies using green transition practices. Modern effective solutions in sustainable tourism are explored, which include creating opportunities for cooperation and new partnerships and contributing to the development of sustainable tourism in destinations, bringing value to the national economy, the planet and people. It is determined that sustainable tourism requires constructive cooperation of all members of the territorial community in making decisions that affect the environment. Examples of European countries that demonstrate sustainable tourism projects based on local territorial communities are considered, in particular, including the principles of resource conservation of the environment, raising awareness of the importance of nature protection in sustainable tourism management. Sustainable management of tourism destinations involves implementing strategies to minimize carbon emissions, reduce waste, conserve water resources, and protect wildlife habitats. Therefore, it has been found that tourist destinations can reduce their ecological footprint and preserve natural wonders for future generations. The most important directions of implementation of the sustainable tourism strategy based on international tourism projects are highlighted. It is determined that the practice of sustainable tourism contributes to the preservation of the cultural heritage of the local community, environmental protection and economic sustainability of the region, which expands opportunities for small businesses and creates equal employment opportunities, and also allows to increase the social inclusion of the population.

Keywords: sustainable tourism, tourist destinations, practical initiatives, smart tourism, international practices.

JEL Classification: L83, R52

DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-15-20>

Постановка проблеми. В сучасному світі туристичні компанії та туристичні напрямки сприяють створенню місцевого або регіонального добробуту лише тоді, коли вони діють економічно вигідним чином. Витрати туристів повинні, наскільки це можливо, залишатися в межах регіонального напрямку, тобто в місцевих бюджетах територіальних громад; економічні та соціальні вигоди мають якомога ширше та прозоро розподілятися в межах територіальної громади, а також приносити користь малозабезпеченим верствам місцевого населення.

Впровадження принципів сталого туризму вимагає використання як м'яких, так і жорстких інструментів контролю та управління. Туризм у регіональній політиці може стати більш сталим у довгостроковій перспективі лише за умови, що всі зацікавлені сторони працюватимуть на спільний результат якнайкраще. З огляду на це, важливими зацікавленими сторонами мають виступати наступні учасники:

А) Туристичні компанії, такі як туроператори/агенти, транспортні компанії, заклади розміщення та громадського харчування, заклади дозвілля тощо. Можливими інструментами контролю за ефективною діяльністю мають виступати перш за все розробка пропозицій та інформації, добровільні зобов'язання.

Б) Учасники сталого туризму:

1) адміністративні органи, міністерства, парламенти (можливі інструменти контролю: фінансування, законодавство, податки, збори);

2) туристичні організації, лобісти/групи інтересів (можливі інструменти контролю: інформаційно-освітня робота, проекти, ініціативи, конкурси; мета: вплив на політиків, компанії та споживачів);

3) ліцеї, університети, дослідницькі інститути (можливі інструменти контролю: освіта, інформаційно-освітня робота у викладанні, дослідженнях);

4) сторона попиту (вплив: відповідна поведінка під час подорожей).

«Європейський зелений піонер розумного туризму» – це ініціатива ЄС, що реалізується Європейською комісією. Її метою є визнання та нагородження менших туристичних напрямків, які успішно впровадили стратегії розвитку сталого туризму за допомогою практик зеленого переходу.

Конкурс «Європейський зелений піонер розумного туризму» вперше був представлений Європейською комісією як конкурс «Європейське туристичне місце досконалості» (EDEN) у 2007 році як ініціатива для відзначення нетрадиційних, нових туристич-

тичних напрямків сталого туризму в Європі [6]. Раніше він проводився щороку за іншою темою та базувався на національних конкурсах. У 2019 році ініціативу було перероблено та оновлено відповідно до Європейської зеленої угоди та покликана сприяти відновленню та стійкості туристичних напрямків, які постраждали від пандемії COVID-19. Ініціатива «Європейський зелений піонер розумного туризму» має на меті:

1) продемонструвати найкращі досягнення в галузі сталого туризму та практики зеленого переходу у менших європейських напрямках;

2) сприяти розвитку сталого туризму в напрямках, приносячи цінність економіці, планеті та людям;

3) створити основу для напрямків-учасників для обміну передовим досвідом та створення можливостей для співпраці та нових партнерств.

Метою найкращих європейських практик з реалізації сталого туризму є розумні прикладні ініціативи щодо збереження та відтворення екосистем, а також підвищення обізнаності охорони навколишнього середовища в управлінні сталим туризмом. У 2023 році Європейська Комісія розпочала перший конкурс «Європейський зелений піонер розумного туризму». Подавати заявки могли напрямки в ЄС та Програмі єдиного ринку – колишні країни COSME з населенням від 25 000 до 100 000 жителів. Заявки подали 11 туристичних напрямків, тому м. Гроссето в Італії було обрано Європейським Зеленим піонером розумного туризму 2024 року [6, 9].

На основі таких європейських практик в управлінні сталим туризмом варто вдосконалювати практичну цінність використання туристичного потенціалу України, розвиваючи при цьому регіональний та зелений туризм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика сталого туризму розглядається в працях таких вчених як М. Белобродова та П. Романів, які досліджують сталий туризм як інструмент регіонального розвитку, враховуючи гармонійне поєднання екологічних, економічних та соціокультурних аспектів [1, 2].

Окрему увагу надають в дослідженнях сталого туризму науковці П. Мартінович в контексті смарт-спеціалізації як інноваційного інструменту ЄС, що сприяє імплементації стратегічних підходів для розвитку сталого туризму в регіональній економіці [3] та

Л. Матвійчук зосереджує увагу на тому, що концептуальна політика смарт-спеціалізації є процесом мобілізації конкурентних переваг туристичної сфери регіону, пріоритетів та наукового потенціалу, що дозволяє прискорити темп структурної модернізації галузі туризму, підвищити її конкурентоспроможність та розширити спектр формування та надання туристичних послуг [4].

Автори Н. Якименко-Терещенко, Т. Чайка, В. Холодок обґрунтовують високу соціально-економічну та екологічну значимість впровадження концептуальних засад сталого розвитку туризму, з точки зору забезпечення довгострокового блага для світового суспільства та наголошують на важливій ролі місцевих громад у сталому розвитку регіональних туристичних систем [5]. Невирішеними залишаються питання практичних інструментів управління, а саме в напрямках інноваційного управління та кластеризації, стандартизації та екологізації туристичних напрямків.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження реалізації розкриття зелених ініціатив європейських муніципалітетів, зокрема, ідеї, що стосуються міського життя та заміського туризму з високим ступенем інновацій та креативності. Досліджені ідеї стосуються подорожей та туризму в широкому сенсі, враховуючи екосистему відвідувачів міських місць призначення, але важливим залишається те, щоб впроваджені стратегії сталого туризму були класифіковані за однією або кількома Цілями сталого розвитку ООН.

Основною ціллю в статті є підвищення обізнаності про ініціативи, інструменти, заходи та проекти сталого розвитку індустрії туризму та гостинності, ознайомлення із передовим досвідом, що впроваджується туристичними напрямками для посилення реалізації стратегії сталого розвитку туризму на прикладі міжнародних практик ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. В плані ресурсного збереження природного фонду яскравим прикладом є острів Локрум поруч із містом Дубровник (Хорватія). Острів Локрум є третьою найстарішою заповідною природною територією в Хорватії, яка характеризується переважно лісовою рослинністю, що покриває приблизно 90% острова. Проект «Історичні сади Дубровницької області» спрямований на досягнення сталого використання природної спадщини та ефективного управління заповідними територіями

ями. Це досягається шляхом інтерпретації та презентації заповідної природної спадщини з довгостроковою метою сприяння сталому соціально-економічному розвитку на місцевому та регіональному рівнях.

Було здійснено кілька заходів для вдосконалення систем захисту місцевої природи в заповіднику Локрум, що включає встановлення двох інформаційних презентаційних панелей з користувацьким цифровим додатком, який відповідно надає інформацію, сповіщення та інтерактивні карти. Крім того, в центрі лісу було встановлено лічильник відвідувачів та два датчики диму, а також розумні контейнери Bigbelly для збору пластикових та змішаних відходів. Ці контейнери, які працюють від сонячної енергії, зменшують викиди CO₂ та сприяють захисту навколишнього середовища. Система є енергонезалежною та управляється за допомогою сенсорної технології, що підвищує ефективність управління потужностями з боку Державної установи «Заповідник Локрум» [7].

Регіональний парк Маремма у місті Гроссето (Італія). У 1973 році муніципалітет Гроссето створив Регіональний парк Маремма. Його філософією є збереження природи та традицій. Близько 30% заповідної території є сільськогосподарськими угіддями та використовується для агротуристичної діяльності. На території муніципалітету Гроссето є два природні заповідники. Природний парк Маремма охороняє середовище, пов'язане з вологими районами, з такими рослинами, як солярій та морський полин, а також птахами, що охороняються як кулик Італійський та кентський кулик, які відкладають яйця в пісок, маскуючи їх морськими мушлями. Парк також є місцем гніздування морських черепах Каретта-Каретта (логерхед). Другим природним заповідником цього району є Діачча-Ботрона – значне італійське водно-болотне угіддя, де мешкає понад 200 видів птахів, озерних рослин та близько п'ятнадцяти видів орхідей [8].

Підвищення обізнаності про важливість охорони природи має практичну реалізацію в Геопарку Караванкен (Австрія / Словенія). Геопарк прагне зробити свої території доступними для широкої громадськості шляхом створення та управління інтерпретаційно-інформаційною інфраструктурою для відвідувачів. Розташовані перед заповідними територіями парку, інтерпретаційні пункти не

лише інформують відвідувачів, але й заохочують їх до зв'язку з видатною геологічною, природною та культурною спадщиною території. За допомогою цифрової гейміфікації та розповідей історій відвідувачі можуть дізнатися про значення охорони природи, гео- та біорізноманіття на австрійсько-словенському кордоні. За останні роки було створено два основні центри для відвідувачів геопарку: «Підземелля Пеце» у Словенії та Geo.Dom на горі Петцен в Австрії. Численні інтерпретаційні пункти стратегічно розташовані по всій території Геопарку Караванкен. Прикладами є «Смрековець – згаслий вулкан» та «Гора Святої Геми – місце паломництва з історією в 1500 років». Парк працює над реалізацією технічної системи підрахунку взаємодії з інтерпретаційними точками за допомогою лазерних точок, щоб контролювати вплив інфраструктури [9].

Геопарк Віана-ду-Каштелу (Португалія) відомий як Геопарк Віана-ду-Каштелу – це проект, що прагне стати Глобальним геопарком ЮНЕСКО, що зберігає місцеву геологічну спадщину, сприяє освіті та підвищенню обізнаності, а також прагне сталого розвитку. Геопарк визначив та каталогізував декілька місць, що мають геологічне значення, 13 з яких класифіковані як місцеві пам'ятки природи, що надає їм статус правового захисту. Для належного управління цими територіями геопарк Віана-ду-Каштелу проводить регулярний моніторинг для оцінки впливу діяльності людини щодо змін навколишнього середовища та визначення заходів для впровадження адаптивного їх збереження з плином часу [10].

Управління сталим туризмом в підході пом'якшення сезонності туризму також представлено в місті Требіне (Боснія і Герцеговина). Місто Требіне заохочує приватних інвесторів інвестувати в спортивну та конгресну інфраструктуру, що призводить до будівництва таких потужностей та продовження сезону майже до цілого року, що успішно зменшило тиск відвідувачів на місце призначення в літні місяці. Завдяки різним проектам з ПРООН та USAID місто розробило нові туристичні продукти, особливо в сільській місцевості, з метою збагачення пропозиції рекреаційного потенціалу, активного відпочинку, перебування на природі тощо [12].

Геопарк Віана-ду-Каштелу в Португалії так само є ефективним прикладом розвитку

сталого туризму. Проект геопарку сприяє сталому туризму у Віана-ду-Каштелу, заохочуючи практики, що мінімізують вплив на навколишнє середовище та соціальну складову геопарку. Тому були розроблені заходи з туризму із низьким впливом на навколишнє середовище, такі як екскурсії з інтерпретацією та різноманітні освітні заходи. Проект встановив інфраструктуру для екскурсій та створив цифрові платформи, що дозволяє відвідувачам насолоджуватися природою парку із соціальною відповідальністю та дізнаватися про природні та культурні цінності місць, які вони відвідують. Геопарк має 164 одиниці технічного обладнання, включаючи панелі реєстрації, столи з інтерпретацією, QR-коди та вказівні таблички. Крім того, наявність веб-сайту, віртуальних екскурсій та цифровий додаток геопарку надають відповідний контент, а також сам додаток інтегрує геозони та сервіс доповненої реальності [13].

Ще одним потужним проектом сталого розвитку в місті Мантуя (Італія) є проект «Мантуя, сталий розвиток» — це стратегічна ініціатива, яка спрямована на встановлення зв'язків між Мантуєю та сусідніми територіями, підкреслюючи історичну, культурну та кулінарну спадщину міста, а також його зв'язок з водним господарством. Цей проект позиціонує Мантую в рамках широкої національної міжнародної мережі, що обслуговує мандрівників, які все більше зосереджені на сталому розвитку та збереженні клімату, спадщини та навколишнього середовища. Спеціальний веб-сайт пропонує комплексну систему картографування з детальним описом інфраструктури, транспорту, інформації про мобільність, послуги, фізичну доступність, зарядні станції та пункти першої медичної допомоги для покращення туристичного враження та сервісу. Місцевим туристичним операторам рекомендується підтримати «Маніфест сталого розвитку», в якому викладено принципи, цінності та зобов'язання, що керують майбутніми діями щодо захисту навколишнього середовища, соціальної відповідальності та економічної цінності [14].

Висновки. Таким чином, окреслимо найвагоміші напрями реалізації стратегії сталого туризму на основі міжнародних туристичних проектів. По-перше, це збереження культурної спадщини, оскільки одним із найглибших наслідків взаємодії та ефективності від туризму є його вплив на місцеві культури та

громади. Практика сталого туризму надає пріоритет збереженню та відзначенню традицій, мови та її діалектів, мистецтва та звичаїв корінних народів. Зацікавленим сторонам вкрай важливо і шанобливо взаємодіяти з місцевими територіальними громадами, забезпечуючи взаємозв'язок, щоб їхні прохання щодо збереження природних пам'яток були почуті, а їхня культурна спадщина була в пошані та збереженою. Приймаючи культурне різноманіття та сприяючи змістовній взаємодії між мандрівниками та місцевими жителями, напрямки мандрівок можуть збагатити туристичний досвід, водночас зберігаючи їхню культурну цілісність.

По-друге, збалансування охорони навколишнього середовища, оскільки природне середовище служить основою туризму, приваблюючи відвідувачів своєю мальовничою красою, біорізноманіттю та можливостями для відпочинку. Однак, самі види діяльності, які приваблюють туристів також можуть загрожувати крихким екосистемам та сприяти деградації навколишнього середовища. Стале управління туристичними напрямками передбачає впровадження стратегій мінімізації викидів вуглецю, зменшення відходів, збереження водних ресурсів та захисту середовищ існування дикої природи. Застосовуючи екологічно чисті та зелені практики і тим самим пропагуючи соціально відповідальну поведінку серед мандрівників, туристичні напрямки можуть зменшити свій екологічний слід та зберегти природні дива для майбутніх поколінь.

По-третє, сталий туризм сприяє економічній стійкості регіону, а відтак сталий туризм — це не лише збереження культурної спадщини та екологічних ресурсів, але й сприяння економічному процвітанню місцевих громад. Інвестуючи в туристичні ініціативи на базі територіальних громад, розширюючи можливості малого бізнесу та створюючи рівні можливості працевлаштування, туристичні напрямки можуть підвищити соціальну інклюзивність та більш справедливо розподіляти переваги туризму. Крім того, практика сталого туризму може зміцнити стійкість туристичних напрямків, дозволяючи місцевим громадам протистояти зовнішнім потрясінням, таким як економічні спади, стихійні лиха чи пандемії.

Висновки. По суті, сталий розвиток у туризмі охоплює цілісний підхід до під-

тримки територіальних громад, туристичних дестинацій та прибутковості. Надаючи пріоритет збереженню культурної спадщини і навколишнього середовища, а також економічній стійкості, зацікавлені сторони можуть розвивати туристичні напрямки, які збалансовано процвітатимуть у гармонії зі своєю природною та культурною спадщиною.

Майбутні дослідження сталого туризму зміщують фокус із теорії на практику. Основна увага приділятиметься тому, як використовувати туризм для післявоєнного відновлення, створювати інноваційні кластери, впроваджувати екологічні стандарти та цифровізувати сервіси, паралельно розвиваючи професійні компетенції фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белобродова М.В. Культурна спадщина як складова сталого розвитку туристично-рекреаційної системи регіону. *Економіка харчової промисловості*. 2024. Т.16. Вип. 2. С. 78-88.

2. Романів П.В. Концептуальні засади сталого розвитку активного туризму та рекреації у західному регіоні України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. 2023. № 1. С. 178-187.

3. Мартінович П.Г. Смарт-спеціалізація регіону: засади формування, розвитку та поширення. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 67. С. 43-50.

4. Матвійчук Л.Ю. Структурна модернізація туристичної галузі регіону шляхом впровадження саміт-спеціалізації. *Економічні науки. Серія: Регіональна економіка*. 2019. Вип. 16. С. 80-89.

5. Якименко-Терещенко Н.В., Чайка Т.Ю., Холодок В.Д. Оптимізація впливу регіональних структур управління на сталий розвиток індустрії туризму та гостинності: міжнародний досвід. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. Вип. 2. С. 66-72.

6. European Commission announces new competitions for 2026 – European Capital and Green Pioneer of Smart Tourism. URL: https://smart-tourism-capital.ec.europa.eu/press-1/news/european-commission-announces-new-competitions-2026-european-capital-and-green-pioneer-smart-tourism-2025-03-05_en

7. Lokrum Reserve. URL: <https://www.lokrum.hr/eng/>

8. Parco Della Maremma. URL: <https://parco-maremma.it/en/>

9. The Karawanken-Karavanke UNESCO Global Geopark. URL: <https://www.geopark-karawanken.at/en>

10. The Coastal Geopark of Viana do Castelo. URL: <https://www.geoparquelitoralviana.pt/en/>

11. The Valongo. URL: <https://www.cm-valongo.pt/>

12. Tourism Development Strategy of the City of Trebinje for the period 2020-2030. URL: <https://investintrebinje.com/wp-content/uploads/2022/01/Strategija-razvoja-turizma-2020-2030.pdf>

13. The Coastal Geopark of Viana do Castelo. URL: <https://www.geoparquelitoralviana.pt/en/explore/>

14. The Mantova. URL: <https://www.comune.mantova.it/>

REFERENCES

1. Byelobrodova M.V. (2024) Kul'turna spadshchyna yak skladova staloho rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi systemy rehionu [Cultural heritage as a component of sustainable development of the tourism and recreation system of the region]. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti – Economics of the food industry*. Vol. 16. Issue 2. P. 78-88.

2. Romaniv P.V. (2023) Kontseptual'ni zasady staloho rozvytku aktyvnoho turyzmu ta rekreatsiyi u zakhidnomu rehioni Ukrayiny [Conceptual principles of sustainable development of active tourism and recreation in the western region of Ukraine]. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya: Heohrafiya – Scientific notes of the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Geography*. No. 1. P. 178-187.

3. Martinovych P.H. (2022) Smart-spetsializatsiya rehionu: zasady formuvannya, rozvytku ta poshyrennya [Smart specialization of the region: principles of formation, development and dissemination]. *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Collection of scientific papers of the Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*. Issue 67. P. 43-50.

4. Matviychuk L.Yu (2019) Strukturna modernizatsiya turystychnoyi haluzi rehionu shlyakhom vprovadzheniya samit-spetsializatsiyi [Structural modernization of the tourism industry of the region through the implementation of summit specialization] *Ekonomichni nauky. Seriya: Rehional'na ekonomika – Economic Sciences. Series: Regional Economy*. Issue 16. P. 80-89.

5. Yakymenko-Tereshchenko N.V. Chayka T.Yu., Kholodok V.D. (2023) Optyimizatsiya vplyvu rehional'nykh struktur upravlinnya na stalyy rozvytok industriyi turyzmu ta hostynnosti: mizhnarodnyy dosvid [Optimization of the influence of regional management structures on the sustainable development of the tourism and hospitality industry: international experience]. In N.V. Yakymenko-Tereshchenko, T.Yu Chayka, V.D. Kholodok (Eds.) *Naukovi*

pratsi Mizhrehional'noyi akademiyi upravlinnya personalom. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Economic Sciences. Issue 2. P. 66-72.

6. European Commission announces new competitions for 2026 – European Capital and Green Pioneer of Smart Tourism. Available at: https://smart-tourism-capital.ec.europa.eu/press-1/news/european-commission-announces-new-competitions-2026-european-capital-and-green-pioneer-smart-tourism-2025-03-05_en

7. Lokrum Reserve. Available at: <https://www.lokrum.hr/eng/>

8. Parco Della Maremma. Available at: <https://parco-maremma.it/en/>

9. The Karawanken-Karavanke UNESCO Global Geopark. Available at: <https://www.geopark-karawanken.at/en>

10. The Coastal Geopark of Viana do Castelo. Available at: <https://www.geoparqueitoralviana.pt/en/>

11. The Valongo. Available at: <https://www.cm-valongo.pt/>

12. Tourism Development Strategy of the City of Trebinje for the period 2020-2030. Available at: <https://investintrebinje.com/wp-content/uploads/2022/01/Strategija-razvoja-turizma-2020-2030.pdf>

13. The Coastal Geopark of Viana do Castelo. Available at: <https://www.geoparqueitoralviana.pt/en/explore/>

14. The Mantova. Available at: <https://www.comune.mantova.it/>

Дата надходження статті: 13.04.2026

Дата прийняття статті: 04.05.2026

Дата публікації статті: 26.06.2026